

BOFIT Online
2008 No. 2

Seija Lainela, Simon-Erik Ollus,
Heli Simola ja Pekka Sutela

Venäjä vuoteen 2010 –
Katsaus Venäjän talouden
lähivuosien haasteisiin

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen Pankki
BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

Suomen Pankki
BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

PL 160
00101 Helsinki
Puh: 010 831 2268
Fax: 010 831 2294
bofit@bof.fi

www.bof.fi/bofit

BOFIT Online
Päätoimittaja Jouko Rautava

ISSN 1456-811X (online)
18.2.2008

Helsinki 2008

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Tietojen oikeellisuus ja vastuun rajoitus

Suomen Pankin verkkopalvelun tiedot perustuvat luotettaviin lähteisiin. Osaa materiaalista päivitetään säännöllisesti. Teknisistä syistä verkkopalvelussa olevan tiedon oikeellisuutta, muuttumattomuutta ja ajantasaisuutta ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa voida taata. Suomen Pankki ei vastaa mistään verkkopalvelun käytöstä mahdollisesti aiheutuneesta vahingosta.

Suomen Pankki varaa oikeuden milloin tahansa muuttaa ja poistaa verkkopalvelussa olevaa aineistoa, joko osittain tai kokonaan.

Verkkopalvelussa olevaa aineistoa saa vapaasti lainata, mutta lähde on mainittava. Palveluun voi myös tehdä linkejä omilta sivuilta. On kuitenkin muistettava, että vastuu linkin ajantasaisuudesta on linkin tekijällä.

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
BOFIT Venäjä-ennuste 2008–2010	4
BOFIT Venäjä-ryhmä	
Talouspolitiikan lähivuosien haasteet	8
Simon-Erik Ollus	
Sosiaalipolitiikka huomion keskipisteeseen	11
Seija Lainela	
Venäjän ongelmallinen integroituminen maailmantalouteen	14
Pekka Sutela	
Venäjän talouskasvu näkyy Suomessakin	16
Heli Simola	

Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Pekka Sutela

Venäjä vuoteen 2010 – Katsaus Venäjän talouden lähivuosien haasteisiin

Tiivistelmä

Venäjä valitsee maaliskuussa 2008 uuden presidentin, ja samalla nykyisen presidentin valtakausi on päättymässä. Vallanvaihdos herättää kysymyksiä erityisesti siitä, mitkä ovat ne haasteet, joita seuraavalla presidentinhallinnolla on edessään. BOFIT julkaisee puolivuositain kolme vuotta kattavan ennusteen Venäjän taloudesta, ja ennusteprosessin yhteydessä BOFITissa pohditaan myös Venäjän tulevien vuosien talouspoliittisia haasteita. Tämä tiivis katsaus perustuu niille ajatuksille, joista uusinta ennustetta laadittaessa on Venäjäryhmässä keskusteltu. BOFITin Venäjä-ennusteessa talouden arvioidaan kasvavan kuluvan vuonna lähes 8 prosenttia ja kasvun sen jälkeen hidastuvan 6 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Kireä finanssipolitiikka on löystymässä lähivuosina, ja sosiaalimenot ovat kasvamassa. Sosiaalimenojen kasvu on tarpeellista, mutta ei täysin ongelmatonta. Elinkeino- ja ulkomaisten investointien politiikassa talouden rakenteiden monipuolistaminen on keskeisessä asemassa. Ulkomaiset investoinnit Venäjälle on kasvussa, mutta investointivetoisesta integraatiosta huolimatta Venäjän liittyminen WTO:hon on edelleen hidasta ja ongelmallista. Toistaiseksi Suomi on hyötynyt Venäjän nopeasta talouskasvusta kasvaneen kaupan, transiton ja investointien kautta. Lähivuosina erityisesti kahdensuuntaisten investointien kasvun odotetaan kiihtyvän.

Avainsanat: Venäjän talous, talouspolitiikka, sosiaalipolitiikka, integraatio, Suomi-Venäjä suhteet

BOFIT Venäjä-ryhmä

BOFIT Venäjä-ennuste 2008–2010¹

Venäjän talous kasvoi viime vuonna odotettua nopeammin, ja BOFITin kasvuennustetta tuleville vuosille on nostettu. Vuodet 2008–2010 kattavassa ennusteessa arvioidaan kuluvan vuoden kasvuksi lähes 8 prosenttia. Kasvun arvioidaan hidastuvan noin 6 prosenttiin ennustekauden loppuun mennessä. Nopeaa talouskasvua tukee öljyn hinnan arvioitu pysyminen noin 80–90 dollarissa tynnyriltä (Urals-laatu). Talouskasvun perustana on yhä kulutuksen nopea kasvu, mutta viime aikoina nopeasti kasvaneiden investointien merkitys on lisääntynyt. Koska Venäjän tuonnin arvioidaan kasvavan yhä vientiä huomattavasti nopeammin, vaihtotaseen ylijäämä voi sulaa pois vuoteen 2011 mennessä.

Korkea öljyn hinta pitää yllä nopeata talouskasvua

Venäjän talous on edelleen hyvin keskittynyt luonnonvarojen tuottamiseen. Noin kaksi kolmasosaa vientituloista ja puolet valtion budjettituloista tulee öljystä ja kaasusta, joten Venäjä on riippuvainen öljyn maailmanmarkkinahinnan kehityksestä. Ennusteessa oletetaan öljyn hinnan seuraavan futuurimarkkinoiden hintakehitystä ja laskevan noin 80 dollariin vuoteen 2010 mennessä.

Venäjän nopeaa talouskasvua on ylläpitänyt öljyn hinnannousun siivittävä kulutuksen sekä viime aikoina myös investointien nopea kasvu. Viime vuonna yksityinen kulutus kasvoi 13 % keskipalkkojen 16 prosentin reaalisen nousun tukemana. Kulutusta rahoitetaan osin myös lainarahalla ja yksityishenkilöiden luotot ovat lisääntyneet nopeasti. Yksityisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvan noin 10 prosenttiin ennustekauden loppuun mennessä palkkojen nousun hidastuessa.

Investointien kasvu kiihtyi viime vuonna 21 prosenttiin ja samalla investointiaste nousi 21 prosenttiin. Investointien lisäys näyttää kohdistuneen melko tasaisesti kaikille sektoreille. Venäjällä tarvitaan edelleen runsaasti investointeja talouden monipuolistamiseksi ja neuvostoaikaisen infrastruktuurin modernisoimiseksi. Investointien kasvun arvioidaan jatkuvan nopeana, mutta hidastuvan noin 15 prosenttiin ennustekauden loppuun mennessä.

Kulutuksen ja investointien nopeaan kasvuun on osittain pystytty vastaamaan kotimaista tuotantoa lisäämällä, sillä teollisuustuotannon kasvu kiihtyi viime vuonna runsaaseen 6 prosenttiin. Jalostusteollisuus kasvoi 9 % vuodessa koneiden ja laitteiden valmistuksen vetämänä. Sen sijaan kaivannaisten tuotanto on edelleen kasvanut selvästi muita tuotannonaloja hitaammin. Öljyn tuotanto kasvoi 2 % ja kaasun tuotanto supistui hieman. Kulutuskysynnän kasvu on heijastunut myös palvelusektorille. Viime vuonna rakentamisen kasvu kiihtyi 18 prosenttiin ja vähittäiskaupan 15 prosenttiin. Suuri osa vähittäiskaupasta on kuitenkin tuontipohjaista.

¹ Tämä ennuste on julkaistu 14.2.2008. BOFIT julkaisee puolivuositain Venäjä-ennusteen suomeksi ja englanniksi nettisivullaan www.bof.fi/bofit

Nopea tuonnin kasvu supistaa vaihtotaseen ylijäämää

Kulutus- ja investointihyödykkeiden vahvasti lisääntyntä kysyntää ei ole pystytty tyydyttämään ainoastaan kotimaisen tuotannon avulla, vaan tuonti on kasvanut viime vuosina nopeasti. Tulojen kasvun ja ruplan reaalisesta vahvistumisesta vauhdittamana tuonnin reaali-kasvu kiihtyi peräti 30 prosenttiin viime vuonna. Tuonnin kasvun odotetaan pysyvän nopeana, mutta hidastuvan noin 15 prosenttiin ennustekauden loppuun mennessä, koska tulojen kasvu ja ruplan reaali-kasvu hidastuvat.

Venäjän viennin kasvu riippuu pitkälti energiatuotteista. Viennin volyymi on kasvanut viime vuosina noin 7 % vuodessa. Öljyn tuotannon ja viennin lisääminen tulevina vuosina vaatii yhä enemmän investointeja, mutta mm. öljytulojen ankara verotus ja epävarma liiketoimintaympäristö eivät ole houkuttelleet yrityksiä merkittäviin investointeihin energiasektorilla. Viennin kasvun oletetaan hidastuvan hieman ennustekauden aikana.

Vientiä huomattavasti nopeammin kasvava tuonti on alkanut supistaa Venäjän vaihtotaseen ylijäämää. Vuonna 2005 ylijäämä ylsi peräti 11 prosenttiin BKT:stä, mutta laski viime vuonna 6 prosenttiin. Myös dollarin heikentyminen suhteessa euroon voi vaikuttaa ylijäämän supistumiseen, koska Venäjä saa vientitulonsa pääosin dollareissa, kun taas tuonnista suuri osa maksetaan euroina. Oletetulla öljyn hintakehityksellä ja tuonnin kasvuvauhdilla ylijäämä sulaisi pois vuoteen 2011 mennessä, mutta valuuttakurssin reagointi voi vaikuttaa kehitykseen.

Rahoitustase on sitä vastoin kääntynyt ylijäämäiseksi. Venäjälle virtaa yhä enemmän ulkomaista pääomaa erityisesti lainojen, mutta myös sijoitusten muodossa. Lokakuun 2007 alussa Venäjän ulkomainen velka vastasi 37 % BKT:stä. Luottoa ottavat yritykset ja pankit, kun taas julkinen sektori on lyhentänyt velkojaan ripeästi.

Loppukesästä 2007 kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla kiristynyt likviditeettitilanne ei ole merkittävästi vaikuttanut Venäjän kokonaistaloudelliseen tilanteeseen. Se aiheutti ongelmia lähinnä joillekin pienille pankeille, joiden on heikon luottokelpoisuutensa vuoksi ollut vaikea saada rahoitusta kotimaisilta pankkien välisiltä markkinoilta. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epävarmuus näkyi myös pörssin aiempaa hitaampana kehityksenä. Rahoitusmarkkinaepävarmuuden jatkuminen pidempään voi hidastaa Venäjälle suuntautuvan ulkomaisen pääomavirran kasvua.

Talouspolitiikan haasteina inflaatio ja julkisen sektorin menot

Ulkomaankaupan ylijäämän supistumisesta huolimatta nopeasti kasvaneet ulkomaiset pääomavirrat Venäjälle ovat ylläpitäneet inflaatio- ja ruplan vahvistumispaineita. Lavean rahan (M2) määrä kasvoi viime vuonna lähes 50 % ja vuosi-inflaatio kiihtyi 11,9 prosenttiin, selvästi yli hallituksen ja keskuspankin asettaman 8 prosentin tavoitteen. Inflaatio kiihtyi viime vuonna myös nopeasti kohonneiden elintarvikehintojen vuoksi. Elintarvikkeiden hintojen nousun hillitsemiseksi hallitus on turvautunut poikkeukselliseen hintojen sääntelyyn sekä vientituloihin.

Kilpailukykyyn kannalta tärkeä ruplan reaali-kasvu (kauppapainotettu) karsi vahvistui 5,3 % viime vuonna. Toistaiseksi keskuspankki on ensisijaisesti pyrkinyt pitämään ruplan nimellisen valuuttakurssin vakaana korkeamman inflaation kustannuksella. Vientitulojen ja pääomatuonnin pysyessä korkeina ruplan vahvistumispaineiden odotetaan jatkuvan lähivuosina. Vahvistumisen arvioidaan kuitenkin hidastuvan ennustekauden loppua kohden öljyn hinnan laskiessa ja vaihtotaseen ylijäämän supistuessa.

Venäjän finanssipolitiikka on ollut suhteellisen kireää 2000-luvulla. Federaatiobudjetti on ollut selvästi ylijäämäisiä runsaiden öljytulojen johdosta. Valtio on varsin vakava-

rainen, koska öljytuloja on kerätty vakausrahastoon ja käytetty ulkomaisen velan ennenaikaiseen lyhentämiseen. Venäjän vakausrahaston koko vastasi vuoden alussa noin 12:ta % BKT:stä, kun valtion ulkomainen velka oli enää 3 % BKT:stä. Öljytulojen karttuessa ovat lisääntyneet myös paineet julkisten menojen kasvattamiseen. Vuonna 2007 julkisen kulutuksen kasvu kiihtyi lähes viiteen prosenttiin. Venäjä on siirtynyt kolmivuotiseen kehysbudjettiin ja ensimmäisellä kolmivuotiskaudella 2008–2010 federaation budjettimenojen BKT-osuus aiotaan pitää 18–19 prosentin tasolla. Suunniteltu julkisten menojen lisäys tukee kulutuksen ja investointien nopeaa kasvua.

Riskit liittyvät pääosin öljyn hintaan

Öljyn hinnannousu ylläpitää talouskasvua ja öljyn hinnan merkittävä lasku onkin suurin riski nopean talouskasvun jatkumiselle. Sen vaikutusta pystytään kuitenkin tarvittaessa jonkin verran pehmentämään makrotaloudellisten puskureiden avulla ja lisäämällä julkista kulutusta. Maaliskuun presidentinvaalien ei uskota merkittävästi muuttavan talouspolitiikan yleisiä linjoja. Inflaation hillitseminen tulee säilymään kuluvana vuonna talouspolitiikassa keskeisessä asemassa.

Öljyn hinnan pysyessä korkealla vaihtotase säilyy ylijäämäisenä seuraavat vuodet, mutta lähestyy tasapainoa ennustekauden lopulla. Jos ylijäämä supistuu kokonaan pois, ruplan kurssi voi heikentyä ja ulkomainen lainanotto lisääntyä edelleen. Kasvava ulkomainen velkaantuminen saattaa aiheuttaa haasteita investointien rahoitukselle, erityisesti jos kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epävarmuus jatkuu. Toistaiseksi ulkomainen velkaantuminen on kuitenkin varsin maltillisella tasolla yksityisen sektorin lainanoton nopeasta kasvusta huolimatta.

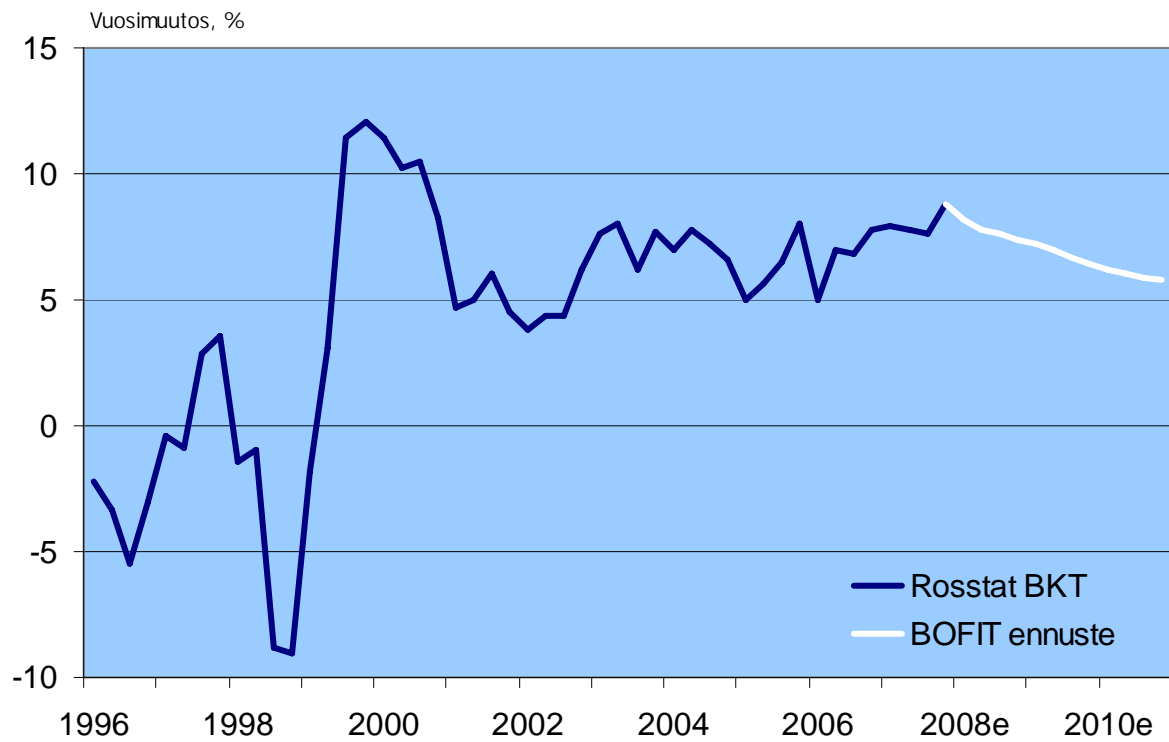
Venäjän talouskehitys näyttää ennustejaksolla varsin hyvältä. Pidemmällä aikavälillä nopean kasvun jatkumiselle on kuitenkin useita haasteita, kuten tuotantorakenteen monipuolistaminen ja suurten investointien tarve lähes kaikilla tuotannonaloilla. Jos viimeaikainen investointien nopea kasvu jatkuu, antaa se paremmat mahdollisuudet vastata näihin haasteisiin. Paheneva ammattitaitoisen työvoiman puute voi myös vähitellen alkaa vaikuttaa talouskasvuun.

Taulukko: BKT:n ja tuonnin reaali muutokset 2006–2010

	2006	2007	2008 ^e	2009 ^e	2010 ^e
BKT	7,4	8,1	7,6	6,8	6,0
Tuonti	21,6	30,4	25,0	20,0	15,5

Lähde: Rosstat 2006–2007, BOFIT ennuste 2008–2010

Kuva. Venäjän BKT:n vuosimuutos 1996–2010

Lähde: Rosstat 1996–2007, BOFIT ennuste 2008–2010

Simon-Erik Ollus

Talouspolitiikan lähivuosien haasteet

Venäjä on aallonhuipulla – talous on kasvanut nopeasti öljyn maailmanmarkkinahinnan nousun myötä. Öljyn maailmanmarkkinahinta oli noin 20 dollarissa tynnyriltä presidentti Vladimir Putinin tulesa pääministeriksi vuonna 1999 ja loppuvuodesta 2007 hinta kävi jo lähes 100 dollarissa tynnyriltä. Pitkään jatkunut talouskasvu on pönkittänyt kulutusta ja investointeja, jotka myös kiihdyttävät kasvua. Presidentti Putin totesi linjapuheessaan vuonna 2003, että tavoitteena on kaksinkertaistaa talouden koko 10 vuodessa. Melko lähelle tavoitetta on päästy, sillä BKT on kasvanut keskimäärin 7 % vuodessa. Jos trendi jatkuu, talouden koko kaksinkertaistuu vuosien 1998–2009 aikana eli 12 vuodessa. Talouspolitiikka on pääosin ollut kiitettävää, mutta ilman myönteisiä suhdanteita aallonhuipulle ei olisi noustu.

Venäjän seuraavalla presidentillä ei todennäköisesti tule olemaan samoja onnekkaita edellytyksiä talouskasvun ylläpitämiseen kuin edeltäjällään. Harva uskoo öljyn hinnan enää nousevan nopeasti. Toisaalta harva epäilee sen myöskään laskevan merkittävästi. Tämä avaa talouspolitiikalle mahdollisuuksien ikkunan: öljyvaroja on hyödynnettävä järkevästi ja nopean talouskasvun jatkumiselle on luotava edellytykset myös sitä tilannetta varten, että öljyn hinta on matalalla. Luonnonvarasektorin ulkopuolelle on luotava kilpailukykyistä teollisuutta. Tarvitaan talouden rakenteen monipuolistumista, uutta kilpailukykyä, investointeja ja integroitumista maailmantalouteen. Lisäksi kansalaisten sosiaalisten olojen ja infrastruktuurin parantamisella alkaa olla kiire. On myös löydettävä ratkaisu kasvavaan osaavan työvoiman pulaan sekä jatkettava monia kesken olevia rakenne- ja hallintouudistuksia. Paineet julkisten menojen huomattavaan lisäykseen ovat kovat. Menoja täytyy lisätä, mutta se on tehtävä hallitusti. Samalla on otettava huomioon mahdollisuus, että öljyn hinta äkisti laskee. Tämä onkin Venäjän talouspolitiikan kannalta keskeinen haaste.

Finanssipolitiikalla tärkeä rooli

Kireää finanssipolitiikkaa noudattaen on maksettu pois ulkomaalaista velkaa sekä luotu puskuri öljyn hintavaihteluja vastaan keräämällä budjettiylijäämiä vakausrahaan. Rahaston koko vastasi vuoden 2007 lopussa 12:ta prosenttia BKT:stä, mikä on neljä kertaa enemmän kuin valtion ulkomainen velka. Venäjä on myös kasvattanut valuuttavarantonsa maailman kolmanneksi suurimmaksi. Kireän finanssipolitiikan ansiosta Venäjä on parantanut luottoluokitustaan ja sen luottoriskiä pidetään nykyään samantasoisena kuin esim. Puolan riskiä. Parantunut luottoluokitus on lisännyt kansainvälisten sijoittajien kiinnostusta Venäjän markkinoita kohtaan, ja yksityinen sijoitusvirta Venäjälle on kasvanut nopeasti viime vuosina. Kireä finanssipolitiikka on ollut hedelmällistä tähän asti.

Venäjällä kysytään kuitenkin yhä useammin, miksi öljyn vientitulojen lisääntymisen myötä kasvaneita verotuloja kerätään puskureihin, kun julkisten menojen lisäystarpeet ovat valtavat. Finanssiministeriö varoittaa liiallisesta menojen lisäyksestä ja toivoo tiukan budjettikurin jatkumista. Osavoittona finanssiministeriön linjalle päätettiin viime vuonna siirtyä kolmivuotiseen kehysbudjettiin. Ensimmäinen kehysbudjetti vuosille 2008–2010 lisää budjettimenoja varsin reippaasti – mikä osin johtuu duuman joulukuisista vaaleista ja

maaliskuun presidentinvaaleista – mutta tarkoituksen on tämän jälkeen jälleen kiristää finanssipolitiikkaa.

Samoin keskustelua on käyty vakauserahaston kohtalosta. Vakausrahasto jaettiin helmikuussa 2008 kahtia ns. reservirahastoon, jolla katetaan budjetin poikkeuksellisia alijäämiä, ja ns. kansalliseen hyvinvointirahastoon, jonka varoja on tarkoitus käyttää tuleviin kehityshaasteisiin ja suurten reformien rahoittamiseen. Reservirahaston yläraja on 10 % BKT:stä, ja kun se on täynnä, budjettilyijäämä alkaa kartuttaa kansallista hyvinvointirahastoa. Reservirahasto riittää kattamaan muutaman vuoden poikkeuksellisen budjettialijämän, jos öljyn hinta laskee. Reservirahaston käyttö- ja sijoitusperiaatteet ovat varsin tiukat. Sen sijaan kansallisesta hyvinvointirahastosta käydään tiukkaa väantöä ja sääntöjä ollaan tarkentamassa kuluvan kevään aikana. Hyvinvointirahaston varoja tullaan todennäköisesti käyttämään eläkerahaston alijäämän kattamiseen, ja saattaa olla, että varat kuluvat kokonaisuudessaan tähän tarkoitukseen. Öljyn kallistuttua lähes neljänneksellä viime vuonna vakausrahasto kaksinkertaistui, mutta jos öljyn hintakehitys tasaantuu, hiipuu myös kansallisen hyvinvointirahaston kasvuvauhti.

Inflaation kiihtyminen tuo lisäongelmia

Inflaation kiihtyminen viime vuoden aikana asettaa haasteita rahapolitiikalle, ja inflaatiokysymys tulee olemaan agendalla koko kuluvan vuoden. Viime lokakuussa aloitettua elintarvikkeiden ja polttoaineiden hintasäännöstelyä päätettiin jatkaa toukokuun alkuun, ja tärkeimmät ministeriöt yhdessä keskuspankin kanssa ovat saaneet tehtäväksi laatia inflaationvastaisen toimintaohjelman. Hintojen jäädyttäminen on keinotekoista ja siirtää nousupaineita muutamalla kuukaudella, mutta ei ratkaise itse ongelmaa. Tuotantokustannukset nousevat jatkuvasti, ja korotuspaineet on purettava hintoihin. Nopea inflaatio johtuu pääasiassa suurista öljyn vientituloista. Niin kauan kuin öljyn hinta on korkealla ja vienti on tuontia suurempaa, valuuttaa virtaa maahan ja inflaatio tulee pysymään nopeana. Lisäksi viime aikoina nousseet elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat lisäävät inflaatiopaineita. Talouspolitiikan päättäjillä on edelleen varsin rajalliset instrumentit ylimääräisen likviditeetin imemiseen markkinoilta. Kun öljyn hinnannousu taittuu, taittuu myös vientitulojen kasvu. Tällöin vaihtotaseen ylijäämä katoaa pikkuhiljaa ja inflaatiopaineet sekä paineet ruplan reaalista voimistumista kohtaan laskevat. Tämä tapahtuneen muutaman vuoden päästä.

Talouden monipuolistaminen edessä

Talouspolitiikan yksi vaikeimmista komponenteista on elinkeino- ja teollisuuspolitiikka. Millä tavalla edistää talouden rakenteen monipuolistumista? Ruplan reaalkurssin nopea vahvistuminen ilmentää koko ajan nousevia tuotanto- ja palkkakustannuksia, ja vaarana on, että muun kuin luonnonvarateollisuuden toiminta tulee lopulta liian kalliiksi Venäjällä. Tämän takia varovainen öljyn hinnan lasku olisi talouden kannalta parhainta. Se hidastaisi selkeästi inflaatiota ja ruplan reaalista vahvistumista, mutta ei veisi pohjaa finanssipolitiikalta. Lisäksi tarvitaan uskottavaa teollisuuspolitiikka: eri sektoreiden kilpailukykyä on edistettävä, on luotava selkeät pelisäännöt, avattava markkinoita kilpailulle ja investoitava.

Toistaiseksi teollisuuspolitiikka on ollut hyvin protektionistista ja kotimaavetoista. On luotu suuria valtionjohtoisia suuryrityksiä, on määritelty talouden kannalta strategiset sektorit ja on perustettu investointivyöhykkeitä. Virallisesta politiikasta huolimatta kilpailukyky saattaa olla parantumassa jonkin verran. Ulkomaalaiset sijoittavat yhä kasvavassa määrin venäläisiin tuotantolaitoksiin ja esim. auto- ja lentokoneiteollisuudessa kansain-

välinen kilpailu pakottaa jo nostamaan venäläisen teollisuuden kilpailukykyä. Samoin investoinnit mm. infrastruktuuriin sekä koneisiin ja laitteisiin ovat nopeassa kasvussa. Viime vuonna investointiaste nousi jo 21 prosenttiin BKT:stä.

Seija Lainela

Sosiaalipolitiikka huomion keskipisteeseen

Venäjä kärsii vielä Neuvostoliiton ajalta periytyvästä sosiaalisektorin kehittymättömyydestä. 1990-luvun talouden sekasorron aikaan ei sosiaalisektoria juuri pystytty kehittämään valtiontalouden heikon tilan vuoksi. Talouden 2000-luvulla tapahtunut nousu ja julkisen sektorin rahoitustilanteen paraneminen ovat parin viime vuoden aikana lisänneet sektorin saamaa rahoitusta ja nostaneet sen aivan uudenlaiseen asemaan talouspoliittisessa keskustelussa. Kasvaneeseen panostukseen ovat olleet osin syynä myös joulukuun 2007 duuman vaalit ja kuluvan vuoden maaliskuun presidentinvaalit.

Kansalliset ohjelmat korjaamaan ongelmia

Suuri osa sosiaalisektorille suunnatuista menojen lisäyksistä on toteutettu presidentti Putinin vuonna 2005 julistamien kolmen kansallisen ohjelman puitteissa, jotka jatkuvat ainakin vuoteen 2010. Ohjelmat koskevat asumista, terveydenhuoltoa ja koulutusta. Kaikilla näillä aloilla Venäjä on huomattavasti jäljessä kehittyneistä maista. Myöhemmin ohjelmien joukkoon lisättiin maatalouden tukeminen.

Vuonna 2004 sekä julkisten terveydenhuoltomenojen että koulutusmenojen osuus BKT:stä oli Venäjällä vajaat 4 %. Osuudet ovat pienempiä kuin useimmissa kehittyneissä maissa, joissa ne ovat tyypillisesti 5–8 prosentin tienoilla. Vuosien 2005–2007 aikana federaatiobudjetin terveydenhuolto-, koulutus- ja sosiaalihuoltomenojen bruttokansantuoteosuus kasvoi kolmanneksella, mutta vuosina 2007–2010 osuuden suunnitellaan kasvavan vain vähän. Federaatiotason rahoituksen lisäksi sektorit saavat rahoitusta aluebudjeteista; suuri osa siitäkin muodostuu tulonsiirroista federaation budjetista.

Asumisen kansallisesta ohjelmasta rahoitetaan mm. heikossa kunnossa olevan kunnallistekniikan parantamista, asuntolainajärjestelmän kehittämistä ja sosiaalista asuinrakentamista erityisryhmille. Terveydenhuollon ohjelma mm. sisältää kansainvälisestä kehityksestä jälkeen jääneen perus- ja erikoisterveydenhuollon tason nostamisen ammatillista koulutusta ja teknistä välineistöä parantamalla. Syntyvyyttä pyritään lisäämään erilaisilla lapsiperheille suunnatuilla tuilla. Koulutuksen kansallinen ohjelma ohjaa varoja mm. opettajien ammattitaidon kohentamiseen ja tietotekniikkalaitteistojen hankkimiseen. Erityisesti ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen ajanmukaistaminen on tärkeää, sillä viime aikoina on jo joillakin aloilla ilmennyt pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta.

Sekä terveydenhuollossa että koulutuksen alalla merkittävä ohjelmien osa on ollut työntekijöiden alhaisen palkkatason nostaminen. Vuosina 2005 ja 2006 näiden alojen palkkoja nostettiin aiempaa enemmän, ja palkkojen jälkeenjääneisyyttä pystyttiin lieventämään jonkin verran. Terveydenhuollon alalla keskipalkka vuonna 2004 oli 68 % maan keskipalkasta ja vuonna 2007 vielä 76 %. Koulutuksen alalla vastaavat osuudet olivat 62 % ja 70 %. Vuonna 2007 alojen suhteellinen palkka ei enää kuitenkaan parantunut.

Sosiaalihuollon kangerteleva uudistus

Venäjän julkinen sosiaalihuoltojärjestelmä on periaatteessa erittäin kattava, mutta käytännössä tehoton. Suuri osa väestöstä on oikeutettu erilaisiin tuettuihin tai ilmaisiin palveluihin, joita nykytilanteessa ei ole enää taloudellisesti mahdollista eikä mielekästä pitää yllä entisessä laajuudessa. Tällaisia ovat mm. lomat, matkustus julkisilla liikennevälineillä ja lääkkeet. Palvelut on maksettu budjetista niitä tuottaville organisaatioille, minkä vuoksi käytännössä osa varoista on mennyt muuhun kuin sosiaalitoiminnan rahoitukseen. Tästä syystä ja myös rahoituksen niukkuuden vuoksi kaikki ilmaisiin tai tuettuihin palveluihin oikeutetut eivät koskaan ole saaneet heille kuuluvia palveluita täysimääräisinä.

Ongelma pyrittiin ratkaisemaan vuonna 2005 käynnistetyllä reformilla, jossa osa ko. palveluista korvattiin korottamalla eläkkeitä palveluiden laskennallista arvoa vastaavalla rahamäärällä. Samalla tuen saajien määrää pyrittiin rajoittamaan niin, että apu kohdentuisi vain sitä tarvitseville. Tuloksena oli Venäjän mittakaavassa ennennäkemätön eläkeläisten protesti, jonka seurauksena uudistus jouduttiin osittain vetämään takaisin.

Eläkejärjestelmän reformi käynnissä

Päivänpolttava ongelma on nykyisten eläkkeiden pienuus, joka pakottaa eläkeläiset jatkaamaan työssä vielä eläkeiän saavuttamisen jälkeen. Eläkkeitä on parina viime vuonna korotettu huomattavasti inflaativauhtia enemmän, ja vuonna 2006 eläkkeet olivat reaalisesti yli 70 % suuremmat kuin vuonna 2000. Keskimääräinen eläke oli vuoden 2007 lopulla 3 292 ruplaa eli runsaat 90 euroa (keskipalkka oli samaan aikaan 13 500 ruplaa eli 380 euroa). Eläkkeitä on tarkoitus nostaa edelleen niin, että ne vuonna 2010 ovat reaalisesti 40 % suuremmat kuin vuonna 2007. Tämäkään ei kuitenkaan merkitsisi eläkeläisille vielä kovin leveää elämää.

Venäjää – kuten monia muitakin maita – on tulevaisuudessa uhkaamassa eläkemenojen kasvu ennätysuuriksi. Venäjällä käynnistettiin vuonna 2002 eläkejärjestelmän reformi, jonka tarkoituksena on vahvistaa eläkkeiden rahoitus pohjaa pitkällä tähtäimellä. Meneillään on siirtyminen osin rahastoivaan järjestelmään, joka nykyisen peruseläkkeen lisäksi sisältää työtuloista riippuvan rahastoitavan osuuden. Reformikonseptiin on jo jouduttu tekemään muutoksia ja todennäköistä on, että uuden eläkejärjestelmän lopullinen muotoutuminen jatkuu vielä.

Eläkerahaston tulot eivät nykyisellään riitä kattamaan eläkemenoja, joten vuosittain yhä kasvava osa rahoituksesta tulee federaation budjetista. Eläkejärjestelmän muutos lisää rahoitustarvetta entisestään, koska osa eläkevakuutusmaksuista rahastoidaan tulevia eläkkeitä varten. Budjettiylijäämistä kootun hyvinvointirahaston varoja tullaan ilmeisesti käyttämään eläke reformin rahoittamiseen.

Eläkeikä on Venäjällä neuvostokauden perua alhainen. Normaali eläkeikä naisilla on 55 vuotta ja miehillä 60 vuotta. Lisäksi monilla alueilla ja aloilla eläkeikä on vielä tätä alhaisempi.

Sosiaaliset olot kohenevat

Talouden kasvun ja sosiaalisen panostuksen seurauksena Venäjän vaurastuminen tulee lähivuosina edelleen leviämään talouden menestyvien sektoreiden ulkopuolelle. Köyhyys pysyy kuitenkin vakavana ongelmana; vaikka köyhyudessa elävien osuus väestöstä on 2000-luvulla tasaisesti pienentynyt, 15 % väestöstä eli vuonna 2006 tuloilla, jotka alittivat virallisen toimeentulominimin.

Edessä suuria reformeja

Vuosien 2008–2010 kehysbudjetti määrittelee lähivuosien sosiaalipoliittiset toimet, jotka noudattelevat 2000-luvun puolivälissä tehtyjä linjauksia. Rahallinen panostus väestön hyvinvointiin jatkuu, mutta toiminnan tuloksellisuuden kannalta vähintään yhtä tärkeää olisi järjestelmien ja toimintatapojen uudistaminen. Uhkana on lisääntyvän panostuksen osittainen hukkaan meno, ellei uudistuksia saada aikaan. Eläkejärjestelmää lukuun ottamatta perusteellisia reformeja ei ole tehty. Suurta julkisuutta saaneiden kansallisten ohjelmien ongelmana on, että ne eivät sisällä sektorien rakenteellisia reformeja, ja yleisvaikutelmaksi jää, että rahalla pyritään paikkaamaan alojen heikkoa toimintaa.

Vuoden 2005 sosiaalihuollon uudistuksen epäonnistuminen aiheutti sen, että muut kaivatut uudistukset ovat poistuneet julkisuudesta ja niiden valmistelu on hidastunut. Päätäjät kuitenkin myöntävät uudistusten välttämättömyyden, ja valmistelutyö on eri aloilla koko ajan ollut käynnissä. Terveysturvajärjestelmän kokonaisuudistusta on suunniteltu jo pitkään. Reformi mm. muuttaisi kokonaan terveydenhuollon rahoituksen. Asumisen ja siihen liittyvien kunnallisteknisten palveluiden suurelta osin neuvostoajalta periytyvän järjestelmän uudistamista on valmisteltu sitäkin useita vuosia, mutta ilman merkittäviä tuloksia.

Venäjällä ei ole käyty julkisuudessa periaatteellista keskustelua siitä, kuinka kattava sosiaaliturvajärjestelmä maalle halutaan ja millaiseen järjestelmään maalla ylipäätään on varaa. Edessä olevat reformit ovat vaikeita ja merkitsevät usein neuvostoajan "jokaiselle vähän" -periaatteesta luopumista ja siirtymistä kohdennettuun tukeen. Uudistusten vastustus voi siksi muodostua suureksi. Nähtäväksi jää, onko poliittinen johto presidentinvaalien jälkeen valmis aloittamaan kipeät reformit.

Pekka Sutela

Venäjän ongelmallinen integroituminen maailmantalouteen

Venäjä on maailman noin kymmenenneksi suurin kansantalous, hieman suurempi kuin Intia, Etelä-Korea ja Meksiko, vähän pienempi kuin Brasilia. Venäläiset poliitikot ovat asettaneet tavoitteekseen, että maa olisi viidenneksi suurin vuonna 2020. Silloin se myös olisi Euroopan suurin yksittäinen kansantalous. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kahta seikkaa. Talouden kasvun on jatkuttava ripeänä. Tämä ei välttämättä toteudu, vaikka nykyiset talouden perustekijät ovatkin paremmat kuin vuosikymmeniin, ehkä koskaan Venäjän historiassa. Uhat Venäjän pitkän aikavälin kasvulle ovat tunnetut. Ne ulottuvat väestökehityksestä edelleen monin osin rapistuvan infrastruktuurin kautta kovin vajavaiseen tutkimus- ja kehittäelykykyyn. Kasvu ei loputtomiin voi perustua kiinniottajatalouden perässähihtäjän etujen hyödyntämiseen. Ei ole laisinkaan selvää, miten Venäjän energian tuotantokyky tulee muuttumaan.

Toinen ehto on, että ruplan reaalin vahvistuminen jatkuu. Sehän vaikuttaa talouden kokoon, kun sitä verrataan käypiä valuuttakursseja käyttäen. Tämä on ongelmallinen ehto. Ruplan reaalin vahvistuminen on tähän asti pohjautunut erittäin suureen kauppataaseen ylijäämään. Se on sulamassa pois tuonnin hyvin vahvan kasvun takia. Merkittävän suuria uusia, varsinkin korkean teknologian vientituotteita ei ole löytynyt. Niinpä ruplan vahvistumisen pitäisi perustua pääomataseen suureen ja pysyvään ylijäämään. Vuonna 2007 Venäjä saikin suhteessa kokoonsa selvästi enemmän suoria ulkomaisia investointeja kuin esimerkiksi Kiina. Myös muu pääomavirta Venäjälle oli varsin suuri. Mutta samalla kun pääoman tuonti vahvistaa valuuttaa, se luo inflaatiopaineita ja voi johtaa rajuunkin epävakautteen, jos pääomavirta syystä tai toisesta kääntyy takaisin.

Tuonti kasvaa vientiä nopeammin

Tuonnin nopea kasvu on avannut uusia markkinoita monille ulkomaisille yrityksille. Venäjä voi lähivuosina esimerkiksi nousta Euroopan suurimmaksi yksittäiseksi automarkkinaksi. Kulutuksen vahva kasvu on lisännyt kulutustavaroiden tuontia. Kun investoinnit näyttävät nyt kasvavan kulutustakin nopeammin, etu kääntyy myös investointitavaroiden tuottajien puolelle. Tämä hyödyttää tuotantorakenteemme vuoksi suomalaisia viejiä.

Venäjä on yhdessä Saudi-Arabian kanssa toinen maailman suurimmista energian tuottajista ja myyjistä. Maan öljyvarat ovat suhteellisen vaatimattomat, mitä ei voi sanoa kaasuvaroista. Tuotannon kasvu on viime vuosina jäänyt varsin vaatimattomaksi, ja saman odotetaan jatkuvan lähivuosina. Kun kotimainen kokonaistuotanto ja tulot kasvavat nopeasti, myös kotimainen energian kulutus lisääntyy jyrkästi, ellei pystytä sen käytön merkittävään tehostamiseen. Näin ollen kaasun vientimäärän ylläpitäminen näyttää lähivuosina edellyttävän kasvavaa tuontia Keski-Aasiasta. Pidemmällä aikavälillä kyse on siitä, millä aikataululla saadaan uusia kaasukenttiä tuotantoon ennen muuta Jamalin niemimaalla ja Shtokmannissa. Tähän liittyy monia, ennen muuta teknologisia ongelmia. Itä-Siperiassa ja Kauko-Idässä energian tuotannon lisäämisen kohtaamat ongelmat ovat enemmän taloudellisia.

Mistä uutta tuotantoa?

Niin tärkeitä kuin energian tuotanto onkin talouden kasvun sekä vienti- ja budjettitulojen kannalta, energian perustuotanto ja kuljetus synnyttävät vain vähän työpaikkoja. Parhaan olemassa olevan tutkimuksen mukaan tällä hetkellä kilpailukykyisiä yrityksiä olisi toimialoittain vähemmistö, ehkä jopa vain kymmenes kaikista. Niidenkin kilpailukyky perustuu tyypillisesti halpaan energiaan ja raaka-aineisiin. Tämä etu ei voi kestää jatkuvasti, ei ainakaan jos halutaan luonnonvarojen tehokasta käyttöä ja aitoa, avoimessa kilpailussa kestävää kilpailukykyä. Myös työvoimakustannukset ovat ripeässä kasvussa, ja tämä tulee työikäisen väestön supistumisen takia jatkumaan. Tällä hetkellä koko taloudessa on selkeitä ylikuumentumisen merkkejä.

Yksi tapa katsoa Venäjän tulevia taloudellisia haasteita on ajatella, että maa on halpojen kustannusten Aasian ja korkean teknologian Euroopan välissä. Se ei koskaan pysty kilpailemaan halvoilla tuotantokustannuksilla. Voidaan myös epäillä, tuleeko siitä ikinä korkean teknologian maa. Vaikka tutkimus- ja kehitysmenojen osuus kansantulosta ei olekaan keskimääräisen tulotason maalle alhainen, pääosa ko. menoista on valtion rahoitettavia, ja niillä tavoitellaan useimmiten uusien sotilaallisten järjestelmien kehittämistä. Niistä syntyy vain vähän avoimille markkinoille myyntikelpoisia tuotteita.

Venäjä ja kansainvälinen talousyhteistyö

Tämä auttaa selittämään, miksi Venäjän aikaisemminkin lievä tahto liittyä nopeasti Maailman kauppajärjestöön (WTO) on selvästi heikentynyt. Mikään tutkimus ei ole osoittanut, että Venäjä kaiken kaikkiaan kärsisi jäsenyyden mukanaan tuomasta kansainvälisten pelisääntöjen mukaisesta toiminnasta. Niin kauan kuin maa on lähinnä raaka-aineiden tuottaja – ne eivät kohtaa tuontitulleja – edut kuitenkin jäävät vaatimattomiksi. Lisääntynyt kilpailu ja kansalaisten suurempi tavaroiden ja palveluiden saanti koetaan useammin uhkaksi kuin hyvinvoinnin lähteeksi. WTO:n jäsenysshankkeessa on jäljellä kahdenkeskiset neuvottelut vain kahden maan kanssa. Monenkeskeisesti esillä on joukko kysymyksiä, joista eräät koskevat suoraan Suomea. Riittävän poliittisen tahdon löytyessä niistä oletettavasti voitaisiin löytää nopeakin ratkaisu. Juuri nyt tätä ei ole näkyvissä.

Neuvottelut Venäjän ja Euroopan unionin välillä uudesta perussopimuksesta aloitetaan tänä keväänä. Niistäkin voidaan odottaa pitkäjänteisiä. Tämä ei toivottavasti haittaa suhteiden käytännön hoitamista, joka on tähänkin asti sujunut vähintäänkin kohtuullisen hyvin

Heli Simola

Venäjän talouskasvu näkyy Suomessakin

Suomen ja Venäjän taloussuhteissa on ainakin vielä seuraavina vuosina edelleen avainasemassa Venäjän nopeasti kasvava kulutus- ja investointikysyntä. Se heijastuu niin Suomen vientiin, Suomen kautta kulkevaan transitoliikenteeseen kuin suomalaisten yritysten kohtaamaan markkinapotentiaaliin niiden toimiessa Venäjän markkinoilla. Toisaalta myös venäläisten yritysten Suomeen suuntaamat investoinnit ovat pitkälti tavoitelleet kotimarkkinoiden nopean kasvun hyödyntämistä. Lähivuosien suurimmat haasteet taloussuhteiden kehityksessä liittyvät kauppapolitiikkaan ja liiketoimintaympäristön parantamiseen niin tullin kuin muidenkin viranomaisten osalta.

Viennillä suotuisat kehitysnäkymät

Venäjän tuonnin nopea kasvu tarjoaa luonnollisesti vientipotentiaalia suomalaisille yrityksille. Kuten parina viime vuonna, Suomen viennin kasvu tuskin seuraa täysin Venäjän tuonnin kasvua. Yhtäältä Suomen Venäjän-viennin kasvua on hidastanut matkapuhelinten viennin, erityisesti niiden jälleenviennin, supistuminen. Muualla valmistettuja matkapuhelimia ei enää ole tuotu ensin Suomeen viimeisteltäväksi tai varastoitavaksi, vaan laitteet on viety suoraan valmistuspaikastaan Venäjälle. Matkapuhelinvienti on viime kuukausina vakiintunut muutaman vuoden takaiselle tasolle. Samalla kun Venäjälle suuntautuvan matkapuhelinvieffin kokonaisarvo romahti, nousi vietyjen matkapuhelinten keskihinta selvästi.

Toisaalta Suomen vientirakenne poikkeaa jonkin verran Venäjän tuontirakenteesta, mikä vaikeuttaa viennin lisäämistä. Venäjän kysynnän kasvu on kohdistunut suurelta osin sellaisiin hyödykkeisiin, joita Suomessa ei juuri valmisteta, kuten henkilöautoihin, elektroniikkaan ja kodinkoneisiin. Näitä tuotteita Suomesta on mennyt Venäjälle jälleenvientinä. Venäjän investointien kasvun jatkuminen nopeana heijastunee kuitenkin myös investointihyödykkeiden tuontikysyntään, koska Venäjällä ei ole tarjontaa monista tarvittavista tuotteista. Koska investointihyödykkeet, kuten koneet ja laitteet, ovat perinteisesti olleet Suomen tärkeimpien vientituotteiden joukossa, on Suomen Venäjän-viennillä lähivuosina aiempaa paremmat kasvumahdollisuudet.

Transitokuljetukset tuskin hiipuvat vielä lähivuosina

Venäjän tuonnin nopea kasvu lisännee edelleen myös Suomen kautta meneviä transitokuljetuksia ainakin vielä lähivuosina. Vuonna 2007 transitokuljetusten kasvu kiihtyi ja niiden arvo nousi ennätyslukemiin, yli 30 miljardiin euroon. Suomen kautta kuljetettiin transitona noin viidennes Venäjän koko tuonnista, mutta Suomen osuus on supistunut kuljetusten nopeasta kasvusta huolimatta.

Venäjä on ilmoittanut tavoitteekseen omavaraisuuden ulkomaankaupan kuljetuksissa, mutta toistaiseksi kuljetusinfrastruktuuri, erityisesti tuontituotteille soveltuva, on edelleen puutteellista tuontivolyyymeihin nähden. Olemassa olevien tuontisatamien kapasiteetin lisääminen ja uusien rakentaminen vaatii runsaasti resursseja ja myös aikaa, joten ainakaan lähivuosina Venäjän omavaraisuustavoite ei täyty.

Suomi näyttää pysyneen arvotavarakuljetuksissa melko kilpailukykyisenä kuljetusreitteinä Venäjän muihin naapurimaihin verrattuna. Viime vuosina henkilöautot ovat

nousseet selvästi suurimmaksi tuoteryhmäksi transitokuljetuksissa. Tuontiautojen kysyntä ei osoita hiipumisen merkkejä, joten autokuljetukset jatkunevat runsaina vielä lähivuosina. Lähes kaikilla suurilla autonvalmistajilla on kuitenkin jo tuotanto- tai kokoonpanotoimintaa Venäjällä ja valmisteilla on huomattavia laajennuksia. Siksi pidemmällä aikavälillä autojen transitokuljetukset todennäköisesti supistuvat, kun Venäjän markkinat vähitellen täyttyvät, ulkomaiset valmistajat siirtyvät palvelemaan markkinoita yhä enemmän paikallisen tuotannon avulla ja Venäjän oma satamakapasiteetti kehittyy.

Investointien merkitys taloussuhteissa lisäänty

Suomalaiset yritykset ovat viime vuosina lisänneet investointejaan Venäjälle. Investointeja on tehty pääosin nopeasti kasvavan kulutuskysynnän houkuttelemana, ja talouskasvun myötä markkinoiden kiinnostavuus säilyy. Toisaalta nopeasti nouseva kustannustaso, vahvistuva rupla ja edelleen epävarma toimintaympäristö hillitsevät yritysten intoa laajentua Venäjälle. Vähitellen, Venäjän integroitua tiiviimmin maailmantalouteen, myös Suomen ja Venäjän välisissä taloussuhteissa investoinnit nousevat kuitenkin entistä tärkeämpään asemaan.

Venäläiset yritykset ovat viime vuosina aktivoituneet selvästi kansainvälisillä markkinoilla. Toistaiseksi länsimarkkinoille ovat laajentuneet lähinnä suurimmat raaka-aineyritykset, jotka osana kansainvälisen asemansa vahvistamista ovat lisänneet omistuksiaan myös Suomessa. Kansainvälisille raaka-ainejäteille Suomi ei kuitenkaan ole ensisijainen kohde pienine markkinoineen ja rajallisine luonnonvaroineen.

Erityisesti viime aikoina venäläiset yritykset ovat alkaneet ostaa osuuksia ulkomaisista tuotantoyrityksistä hyödyntääkseen niiden resursseja ja osaamista kasvavilla kotimarkkinoillaan. Koska Suomi on Venäjälle tärkeä tuontimaa, voi tämä toimia yhtenä houkuttimena venäläisten yritysten laajentumiselle Suomeen. Suomalaisille yrityksille voi tätä kautta tarjoutua parempia vientimahdollisuuksia tai toimintamahdollisuuksia Venäjän markkinoilla venäläisen kumppanin tai omistajan tuella. Suomeen viime vuosina suuntautuneet venäläisinvestoinnit ovat kohdistuneet myös palvelualoille kuten kuljetus- ja matkailusektorille, joilla voidaan hyödyntää erityisesti venäläisen kysynnän kasvua.

Haasteina kauppapolitiikka ja liiketoimintaympäristö

Suomen kannalta Venäjän kehityksessä ovat tärkeitä myös kauppapolitiikka ja WTO-jäsenyysneuvotteluihin liittyvät kysymykset. Merkittävin muutos liittyy raakapuun vientitullien korotuksiin, joiden toteutuminen suunnitelmien mukaisesti lopettaisi Suomen raakapuun tuonnin Venäjältä lähes täysin. Venäjän osuus Suomen puuntuonnista supistuikin selvästi viime vuonna alkuvuoden tarjontaongelmien ja heinäkuun alusta voimaan tulleiden vientitullikorotusten myötä.

Liiketoimintaympäristö on Venäjällä viime vuosina kohentunut, mutta useiden viiranomaisten toiminnassa on vielä tehostamisen varaa, kuten esimerkiksi rajalla rönsyilevät rekkajonot osoittavat. Myös investointien osalta on viime aikoina koettu taas yllättävää epävarmuutta, joten selkeämmälle lainsäädännölle, kuten myös sen johdonmukaiselle käytännön soveltamiselle on edelleen tarvetta. Hallinnon uudistaminen ja tehostaminen sekä läpinäkyvän liiketoimintaympäristön luominen on puheissa nostettu jälleen esiin tärkeinä tavoitteina, mutta niiden toteutuminen käytännössä nähdään vasta seuraavan presidenttikauden kuluessa.

- 2004 No 1 Elena Smirnova: Impact of Cross-listing on Local Stock Returns: Case of Russian ADRs
 No 2 Seija Lainela and Pekka Sutela: European Union, Russia, and TACIS
 No 3 Seija Lainela: Investoinnit kasvussa Venäjällä
 No 4 BOFIT: Venäjän talous Putinin aikana
 No 5 Merja Tekoniemi: Venäjän Kaukoidän taloudellinen integraatio
 No 6 Tuuli Koivu: The sustainability of Chinese growth
 No 7 Tapio Korhonen: Venäjän rahoitusjärjestelmän nykytila ja näkymät
 No 8 Tapio Korhonen ja Simon-Erik Ollus: Mikä pääomapako Venäjältä?
 No 9 Simon-Erik Ollus: How much oil can Russia produce? – A study in the Russian oil sector
 No 10 Tapio Korhonen: Kiinan rahoitusjärjestelmän nykytila ja näkymät
 No 11 Simon-Erik Ollus: Miksi kesällä 2004 oli luottamuspuola? – Katsaus Venäjän pankkisektorin rakenteeseen ja nykytilaan
- 2005 No 1 Tuuli Koivu: The challenge of choosing an optimal exchange rate regime for China
 No 2 Jouko Rautava: Is India emerging as a global economic powerhouse equal to China?
 No 3 Pekka Sutela: EU, Russia, and Common Economic Space
 No 4 Barbara Bils: What determines regional inequality in China? –A survey of the literature and official data
 No 5 Laura Solanko and Merja Tekoniemi: To recentralise or decentralise – some recent trends in Russian fiscal federalism
 No 6 Pekka Sutela: Did Putin's reforms catapult Russia into durable growth?
 No 7 Pekka Sutela: Finnish trade with the USSR: Why was it different?
 No 8 Anna Mahlamäki, Laura Solanko, Merja Tekoniemi ja Simon-Erik Ollus: Venäjän keskeiset tuotannonalat 2000-luvulla – sektorikatsaus
 No 9 Katrin Robeck: Russia's Gas Business – Facts, Challenges and the Road to Reform
 No 10 Simon-Erik Ollus ja Heli Pyykkö: Suomen ja Venäjän taloussuhteiden viimeaikainen kehitys
 No 11 Tiina Saajasto: Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen Internet-sivujen käyttäjäkysely 2005
 No 12 Anna Mahlamäki: Katsaus Venäjän pankkisektoriin
 No 13 Tiina Saajasto: BOFIT web site user survey 2005
- 2006 No 1 Tuuli Koivu ja Tapio Korhonen: Kiinan valuuttapolitiikka ja maailman rahoitusepätasapainot
 No 2 Tuuli Juurikkala, Vesa Korhonen, Simon-Erik Ollus, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Kestääkö Venäjän kasvu? – Seminaarijulkaisu: BOFIT Venäjä-tietoisuus 8.5.2006
 No 3 Aaron Mehrotra: India's recent macroeconomic developments
 No 4 Tuuli Juurikkala and Simon-Erik Ollus: Russian energy sector – prospects and implications for Russian growth, Economic policy and energy supply
 No 5 Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikan uudet tuulet – esimerkkinä Murmanskin alue
 No 6 Sanna Kurronen: Russian electricity sector – reform and prospects
- 2007 No 1 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Russia's true imports?
 No 2 Simon-Erik Ollus and Stephan Barisitz: The Russian Non-Fuel Sector: Signs of Dutch Disease? Evidence from EU-25 Import Competition
 No 3 Heli Simola: Russia getting closer to WTO membership – what are the practical implications?
 No 4 Laura Solanko: Vaurastuva ja ikääntyvä jättiläinen – katsaus Venäjän julkiseen sektoriin
 No 5 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Finnish re-exports to Russia
 No 6 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Venäjän kasvun uudet ehdot
 No 7 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: New conditions for growth in Russia
 No 8 Meri Kulmala ja Merja Tekoniemi: Paikallishallinnon reformi vahvistaa keskushallinnon valtaa Venäjällä – paikalliset taloudelliset kannustimet vähäiset
 No 9 Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikka 2000-luvulla - mitä uusi alueluokitus merkitsee
 No 10 Riikka Nuutilainen: Peilitilastojen antama kuva Venäjän todellisesta tuonnista
- 2008 No 1 Juuso Kaarevirta and Tuuli Koivu: China's inflationary pressures and their impact on inflation in euro area
 No 2 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Pekka Sutela: Venäjä vuoteen 2010 – Katsaus Venäjän talouden lähivuosien haasteisiin